

Dísznövénytermesztési szekció

A DÍSZNÖVÉNYTERMESZTÉS FEJLESZTÉSÉNEK FAJTAKÉRDÉSEI

NAGY BÉLA

a mezőgazdasági tudományok kandidátusa

Kertészeti Egyetem, Budapest

A dísznövénytermesztés a kertészeti termesztés speciális ágazata. Ellen-
tétben a többi kertészeti ágazattal, nem élelmiszereket, illetve ipari alapanya-
gokat állít elő. A dísznövénytermesztési ágazat termékei és szolgáltatási tevé-
kenysége ma már a létfontosságú cikkek, illetve tevékenységek kategóriájába
tartoznak, elsősorban a környezetvédelem, a környezet alakítása szempontjá-
ból nélkülözhetetlenek.

Ma már az esztétikai (pl. vágott virágok) és a szociálhigiéniai (pl. intenzív
zöldfelületek) igényeket kielégítő termékek jelentőségét alig lehet szétválasz-
tani, mert a dísznövényeknek az enteriőrben és exteriőrben egyaránt elsődleges
a jelentőségük. Hatásuk mindkét vonatkozásban biológiai, fiziológiai, pszichi-
kai, esztétikai stb. területen egyaránt érvényesül.

A második világháború után megindult erőteljes fejlődés maga után von-
ta a termelés gyors ütemű felfutását, a termelőerők koncentrálódását, az urba-
nizálódást, az életszínvonal emelkedését, az igények mennyiségi és minőségi
növekedését.

A környezet, a táj is átalakul, a természetes táj rezervátumokba húzódik
vissza, helyébe kialakul a termesztő táj (ipari, mezőgazdasági), a lakótáj (az
ezredfordulóra a lakosság jelentős része városokban vagy városszerű települé-
seken él, majd a mezőgazdaságban foglalkoztatottak létszáma az összlétszám-
nak csak néhány százaléka lesz) és az üdülőtáj.

A termesztő-, a lakó- és az üdülőtájat egyaránt úgy kell kialakítanunk,
hogy biztosítsa mindazokat a feltételeket, melyek az ember fizikai és pszicho-
lógiai regenerálódásához, rekreációjához szükségesek. A tájban a zöldfelületek,
bennük a növények (dísznövények) hatása elsődleges.

Elsősorban ez a tényező, másodsorban a lakossági virágigény gyors ütemű
és egyenletes növekedése oda vezetett, hogy a dísznövénytermesztés először
Európában, a hagyományos dísznövénytermesztő országokban, majd a szo-
cialista államokban és a külkereskedelem fellendülésével a fejlődő országokban
egyenként gyors növekedésnek indult.

Hazánkban 1955-höz viszonyítva a dísnövénytermesztés volumene megéhszereződött. Nemcsak az árutermelés növekedett, hanem a termékszerkezet és a termesztéstechnológia is átalakult. Az intenzív zöldfelületek építésének üteme hasonló volt a dísnövénytermesztés fejlődéséhez.

A középtávú és távlati népgazdasági tervezésnél a dísnövénytermesztést és a zöldfelületgazdálkodást is egyaránt tervezni kell.

A dísnövénytermesztési ágazat termelésfejlesztése

Megnevezés	V.	VI.	VII.
	ötéves terv		
	millió forintban		
<i>Árutermelés</i>			
egyszeri felhasználásra termelt növények	5766	8228	10 570
egynyári virág	175	210	240
művirág	401	573	637
továbbnevelésre felhaszn. növények díszfák	372	499	579
évelők, hagymások	31	42	53
gyeppótlók, légyszárúak	29	38	46
virágmag	150	170	190
<i>Kereskedelem</i>			
export:			
Monimpex			
tőkés	283	492	599
demokratikus	422	668	819
díszfaiskolai termékek, tőkés	175	189	200
Vetőmag			
tőkés	75	85	100
demokratikus	15	18	20
díszítőüzemi termék	154	180	240
<i>Szolgáltatás</i>			
zöldfelület építés	3800	5000	6 000
fenntartás	3465	4800	7 000

A táblázathból is látható, hogy a dísnövénytermesztési ágazatot a lakossági virágigény kielégítése, a zöldfelület építés és fenntartás növényigényének kielégítése, valamint az export árualap megtermesztése érdekében fejlesztenünk kell.

A dísnövénytermesztési ágazatnál tervezett fejlesztésnél a termesztési alapok növelése mellett igen nagy jelentőséggel bír a termékszerkezet és a hozzá kapcsolódó termesztéstechnológia folyamatos modernizálása.

A *modern fajtaszerkezetnek és az ütemes fajtaváltásnak* a dísnövénytermesztésben különösen nagy jelentősége van, hiszen a legnagyobb faj- és fajtaszortimenssel dolgozó ágazat, azonkívül a fajtaváltás üteme talán ennél az ágazatnál a leggyorsabb, különösen a termesztés területén a legintenzívebb.

Másrészt viszont speciális ökológiai körülményeknek megfelelő fajták szükségesek a zöldfelületek igényeinek kielégítéséhez. Ezeknek a fajtáknak több évtizeden át, sokszor két emberöltőn keresztül funkcióképesnek kell maradniuk, úgy, hogy eszmei értékük növekedjen.

A dísnövénytermesztésbe folyamatosan új fajok is bekerülnek. A fajtanemesítés az új, nagy teljesítményű fajták tömegét produkálja. A modern, állandóan fejlődő üzemszervezési fokozatok és a hozzájuk kapcsolódó új technológiák újabb speciális fajtákat igényelnek. A folyton változó divat is intenzíven hat a fajtákra. A piacokon csak az tud eladni, aki a fajtaversenyben nem marad le.

Az előbb elmondottakból is látható, hogy a dísnövénytermesztéshez kapcsolódó tudományos kutatómunka tekintélyes részét a fajtakutatás és nemesítő munka teszi ki.

Egy-egy termesztési ágazat teljesítőképessége, illetve az általa létrehozott termelési érték nagysága (pl. a dísnövénytermesztésben egy-egy kultúra volumene) meghatározza a hozzá kapcsolódó kutatás (pl. nemesítő munka) méreteit, illetve szerkezetét.

A magyar dísnövénytermesztés fejlesztésének fajtakérdései az alábbi keretek között oldhatók meg.

Az intenzív kondicionált tereken történő termesztés igen sok fajtával dolgozik, és a fajtaváltás is a leggyorsabb. Ezen a területen legcélravezetőbb a fajták megvásárlása, valamint az üzemi kutatómunka keretein belül megszervezett fajtaértékelő, fajtafenntartó, fajtaszelekciós nemesítő munka és elszaporítás.

Különösen fontos ez a szaporítóanyag-termelésre szakosodott üzemeknél. Az ilyen jellegű nemesítő munka része az üzem technológiai folyamatának. Erre a munkára ezek az üzemek a legalkalmasabbak, mert itt vannak meg a műszaki és anyagi feltételek, a széleskörűen képzett szakgárda, és ők ismerik legjobban a kérdés nemzetközi helyzetét.

A főhivatású kutatóhelyek ezen a területen módszerbeli segítséget nyújthatnak. A szakkáder ellátásban és a továbbképzésben, valamint a szervezési, ökonómiai kérdésekben működhhetnek közre.

A környezetvédelmi kérdésekhez kapcsolódó, a zöldfelület építés és fenntartás növényanyaggal való ellátását kutató munka (különösen a fajtanemesítő munka) elsődlegességét az állami főhivatású kutatóhelyeken már megszervezésükkor, 1950-ben biztosították. Ezeken a kutatóhelyeken a személyi feltételek is ennek megfelelően bontakoztak ki, felszereltségük és anyagi bázisuk is az ilyen jellegű kutatásokra tették alkalmassá őket. Ez a tevékenység nagyon kutatásigényes volt, gyors eredményekre nem lehetett számítani, és országos érdekeket szolgált.

A kutatómunka elsősorban a honos növényanyag feldolgozására irányult, és egyes esetekben széles körű botanikai feltáró munkára támaszkodhatott.

A fajtanemesítő munka és a vele kapcsolatos termesztéstechnológiai kutatások a hazai szárazságtűrő fajokra, az egynyári és évelő dísnövény fajokra és fűvekre, valamint a rózsára terjedtek ki.

A harmincéves munka számos kimagasló eredményt produkált, melyeknek jelentősége határainkon is túllépett, és nemzetközi elismerést is szerzett. Hasznosításuk itthon és külföldön egyaránt hozzájárul a környezetvédelem fejlesztéséhez, sok fajta magyar endemizmusnak számít.

A harmincéves kutatómunka folyamán igen sok tapasztalat halmozódott föl az államilag elismert fajták és fajtajelöltek mellett. Ezek a tapasztalatok módot adnak arra, hogy a továbbiakban szélesítsük munkánkat, túllépve a hazai határokat.

Összefoglalva, a dísnövénytermesztés fejlesztése érdekében elsősorban vállalati keretek között fokoznunk kell a fajtalicencek vásárlását, és a hozzájuk kapcsolódó üzemi kutatómunkát.

A főhivatású kutatóhelyeken folyó a környezetvédelem témaköréhez kapcsolódó és nemesítő munkát szélesíteni kell, felhasználva az eddigi eredményeket.

E két bázishoz kapcsolva az országos intézmények tevékenységét, biztosítani lehet a dísnövénytermesztés fejlesztése fajtaproblémáinak megoldását.